

HÖGSTA DOMSTOLENS DOM

meddelad i Stockholm den 12 juli 2018

Mål nr

T 4448-17

PARTER

Klagande

AG

Ombud: Advokaterna LH och KE

Motpart

EBN i Göteborg Aktiebolag, 556420-0680

Stålverksgatan 14

417 07 Göteborg

Ombud: Advokat PH

SAKEN

Styrelseledamots ansvar för konkursbolags förpliktelser

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE

Svea hovrätts dom 2017-08-29 i mål T 8756-16

DOMSLUT

Med ändring av hovrättens dom fastställer Högsta domstolen tingsrättens domslut.

YRKANDEN I HÖGSTA DOMSTOLEN

AG har yrkat att Högsta domstolen, med ändring av hovrättens dom, ska fastställa tingsrättens mellandom.

EBN i Göteborg Aktiebolag har motsatt sig att hovrättens dom ändras.

DOMSKÄL***Prejudikatfrågan***

1. Frågan i Högsta domstolen är om den s.k. medansvarsperiod som inträder när ett aktiebolags styrelse inte vidtar de åtgärder som sägs i 25 kap. 13–17 §§ aktiebolagslagen (2005:551) fortlöper även sedan bolaget har försatts i konkurs och om styrelseledamöternas medansvar därmed omfattar även de förpliktelser som bolaget i konkurs ådrar sig.

Bakgrund

2. ESHO Sales AB (gäldenärsbolaget) försattes den 29 oktober 2014, efter egen ansökan, i konkurs. Bolaget hade dessförinnan, i juni 2014, väckt talan vid Göteborgs tingsrätt mot EBN i Göteborg Aktiebolag (borgenärsbolaget). Konkursförvaltaren meddelade att han inte avsåg att träda in i tvisten. Denna drevs i stället vidare av gäldenärsbolaget (då alltså i konkurs), företrätt av dess enda styrelseledamot, AG.

3. I dom den 6 juli 2015 ogillade tingsrätten den talan som gäldenärsbolaget förde och förpliktade bolaget att ersätta borgenärsbolaget för rättegångskostnader. Domen fick laga kraft.

4. Borgenärsbolaget väckte därefter talan vid Attunda tingsrätt mot AG och yrkade – som yrkandet slutligen framställdes – att denne skulle betala borgenärsbolaget 134 800 kr jämte ränta. Det yrkade beloppet motsvarade de rättegångskostnader som gäldenärsbolaget skulle erlagga till borgenärsbolaget, med avräkning för visst mindre belopp som hänförde sig till tiden före konkursbeslutet.

5. Grunden för borgenärsbolagets talan var följande. Styrelsen i gäldenärsbolaget skulle senast vid årsskiftet 2012/2013 ha upprättat en kontrollbalansräkning, eftersom det vid den tidpunkten fanns skäl att anta att bolagets eget kapital understeg hälften av det registrerade aktiekapitalet (jfr 25 kap. 13 § aktiebolagslagen). Någon kontrollbalansräkning upprättades emellertid inte. Det inleddes därför, enligt 25 kap. 18 §, en s.k. medansvarsperiod, under vilken AG, såsom styrelseledamot i gäldenärsbolaget, blev personligen betalningsskyldig för bolagets uppkommande förpliktelser. Medansvarsperioden löpte fortfarande när gäldenärsbolagets förpliktelse att betala rättegångskostnader uppkom. AG svarar därför personligen för dessa rättegångskostnader.

6. AG bestred käromålet och gjorde, såvitt nu är av intresse, gällande att en eventuell medansvarsperiod under alla förhållanden avslutades när gäldenärsbolaget försattes i konkurs.

7. Tingsrätten beslöt att pröva följande fråga genom mellandom:

Omfattar ansvaret enligt 25 kap. 18 § första stycket 1 aktiebolagslagen förpliktelser som uppkommit sedan ESHO Sales AB försatts i konkurs?

Den ställda frågan avsåg endast konkursbolagets förpliktelser.

8. Tingsrätten besvarade frågan med nej, medan hovrätten har besvarat den jakande.

Den rättsliga regleringen

En bolagsstyrelses skyldigheter vid misstanke om kapitalbrist i bolaget

9. Bestämmelser om de skyldigheter som styrelsen i ett aktiebolag har vid misstanke om kapitalbrist i bolaget finns i 25 kap. aktiebolagslagen.

10. När det finns skäl att anta att ett aktiebolags eget kapital, beräknat enligt 14 §, understiger hälften av det registrerade aktiekapitalet, ska bolagets styrelse upprätta och låta bolagets revisor granska en s.k. kontrollbalansräkning (se 13 §).

11. Om kontrollbalansräkningen utvisar att det egna kapitalet understiger hälften av det registrerade aktiekapitalet, ska den läggas fram på bolagsstämma för prövning av om bolaget ska gå i likvidation (en s.k. första kontrollstämma, se 15 §).

12. Om stämman beslutar att bolaget inte ska gå i likvidation, utlöses en s.k. rådrumsfrist om åtta månader. Inom denna rådrumsfrist ska hållas en ytterligare stämma på vilken en andra kontrollbalansräkning, granskad av bolagets revisor, ska läggas fram (en s.k. andra kontrollstämma, se 16 §).

13. Om den nya kontrollbalansräkningen inte utvisar att det finns full täckning för det registrerade aktiekapitalet, är bolaget skyldigt att gå i likvidation; styrelsen måste i så fall senast två veckor från den andra kontrollstämman ansöka hos tingsrätten om beslut om likvidation (se 17 §).

Styrelseledamöternas medansvar

14. Om det handlingsmönster som föreskrivs i 25 kap. 13–17 §§ aktiebolagslagen inte följs kan det leda till personligt betalningsansvar enligt bestämmelserna i 18 och 19 §§. Bestämmelserna aktualiseras bl.a. om styrelsen underlåter att enligt 13 § upprätta och låta revisor granska en kontrollbalansräkning eller underlåter att enligt 15 § kalla till en första

kontrollstämma. Styrelsens ledamöter svarar då solidariskt för de förpliktelser som uppkommer för bolaget under den tid som underlåtenheten består. Underlåtenheten att vidta de aktuella åtgärderna ger alltså upphov till en s.k. medansvarsperiod. Medansvaret gäller dock inte den som visar att han eller hon inte har varit försumlig. (Se 18 § första stycket 1 och 2 samt tredje stycket.)

Bestämmelsernas syfte

15. Bestämmelserna i 25 kap. 13–19 §§ aktiebolagslagen har ett tydligt handlingsdirigerande syfte. De är avsedda att ge styrelsen incitament att vid misstanke om kapitalbrist i bolaget genomlysas bolagets ställning och, om kapitalbrist visar sig föreligga, se till att bolaget antingen avvecklas eller konsolideras.

16. Det i lagen föreskrivna handlingsmönstret anses tillgodose såväl ett *avvecklingsintresse* som ett *varningsintresse*. I avvecklingsintresset ligger att underkapitaliserade bolag som inte kan konsolideras ska avvecklas innan bolagets hela kapital har förbrukats och i varningsintresset att borgenärer och aktieägare ska bli varskodda om bolagets prekära situation.

Medansvarsperiodens slut

17. Den medansvarsperiod som utlöses enligt 25 kap. 18 § aktiebolagslagen avslutas genom att styrelsen vidtar den åtgärd som den är i dröjsmål med. Om styrelsen har underlåtit att upprätta och låta en revisor granska en första kontrollbalansräkning samt kalla till en första kontrollstämma, upphör alltså medansvarsperioden när den vidtar de dittills försummade åtgärderna (dock kan upprättandet av en första kontrollbalansräkning inte bryta det medansvar som kan ha uppkommit genom försummelser efter rådumsfristens inträde, jfr ”Trollhotellen” NJA 2012 s. 858).

18. Medansvarsperioden avslutas dessutom – såsom uttryckligen anges i 20 § – om ansökan om likvidation görs, om en revisorsgranskad kontrollbalansräkning som visar att bolagets eget kapital uppgår till det registrerade aktiekapitalet läggs fram på stämman respektive om bolagsstämman, Bolagsverket eller domstol beslutar om likvidation.

19. Vad som sägs i 20 § bör dock inte förstås så att det enbart är de omständigheter som nyss har angetts som kan medföra att en medansvarsperiod avslutas. I rättsfallet ”Trollhotellen” lades en vanlig årsredovisning, som utvisade att det fanns full täckning för det registrerade aktiekapitalet, fram på bolagets årsstämma; detta ansågs avsluta medansvarsperioden. Även andra situationer är tänkbara då det, mot bakgrund av bestämmelsernas syften och funktion samt annan lagstiftning, inte är rimligt att medansvarsperioden löper vidare.

Särskilt om medansvarsperiodens brytande genom likvidation

20. När ett bolag har gått i likvidation, träder likvidatorn i styrelsens ställe och styrelsen förlorar all behörighet att agera på bolagets vägnar (se 25 kap. 30 § aktiebolagslagen). Detta får betydelse på två sätt. För det första har styrelseledamöterna inte längre behörighet att ådra bolaget ytterligare förpliktelser. För det andra saknar de fortsättningsvis möjlighet att vidta de i 25 kap. 13–17 §§ angivna åtgärder som de dittills har varit i dröjsmål med. Det är mot den bakgrunden man ska se bestämmelsen i 20 § att medansvarsperioden upphör i och med ett beslut om likvidation (jfr prop. 2000/01:150 s. 47).

21. Att ett beslut om likvidation avslutar en medansvarsperiod framstår därtill som naturligt mot bakgrund av att de avvecklings- och varningsintressen som anses motivera bestämmelserna i 25 kap. 13–20 §§ aktiebolagslagen tillgodoses genom det åtföljande likvidationsförfarandet.

Förhållandena vid ett aktiebolags konkurs

22. Till skillnad från vad som gäller vid likvidation företräds ett bolag under konkurs fortsatt av den styrelse som bolaget hade vid konkursutbrottet (se 25 kap. 49 § aktiebolagslagen). Som en följd av detta har styrelsen vissa möjligheter att ådra konkursbolaget förpliktelser. Effekterna av en konkurs är alltså i detta hänseende inte helt och hållet desamma som effekterna av en likvidation.

23. De faktiska möjligheterna för styrelsen att ådra konkursbolaget nya förpliktelser är dock begränsade. Rådigheten över den egendom som ingår i konkursboet övergår till konkursförvaltaren, och konkurstillståndet måste antas verka avhållande på tredje mans intresse av att rättshandla med bolaget. Den praktiska situationen synes – utöver vissa missbruksfall, som dock bör hanteras i annan ordning (jfr p. 28) – främst vara att, som i detta mål, styrelsen driver vidare en vid konkursutbrottet pågående rättegång som konkursförvaltaren avstår från att gå in i (se 3 kap. 9 § konkurslagen). Det kan då leda till ett rättegångskostnadsansvar för konkursbolaget. Men om processförutsättningarna motiverar att processen drivs vidare har styrelsen i princip en plikt mot aktieägarna att se till att det sker. Det gäller för övrigt också för en likvidator.

24. Ett konkursbeslut medför vidare – i lika hög grad som ett beslut om likvidation – att det handlingsmönster som föreskrivs i 25 kap. 13–17 §§ aktiebolagslagen förlorar sin praktiska betydelse. De åtgärder som enligt 18 eller 20 §§ skulle kunna bryta ansvarsperioden – upprättandet av en kontrollbalansräkning, stämmobehandling för utlösande av rådumsfristen samt ansökan eller beslut om likvidation – framstår efter konkursutbrottet som både opraktiska och meningslösa. De intressen som har motiverat regleringen i 13–17 §§ tillgodoses genom konkursförfarandet.

25. I ett aktiebolagsrättsligt perspektiv är det därför naturligt att en medansvarsperiod enligt 25 kap. 18 § avslutas i och med konkursbeslutet.

Särskilt om konkursbolags rättegångskostnadsansvar

26. Att ett konkursbolag ådrar sig nya förpliktelser innebär i och för sig stora risker för borgenären, eftersom ett sådant bolag i de flesta fall saknar tillgångar som kan tas i anspråk för förpliktelserna. Detta framstår som särskilt problematiskt i förhållande till ”ofrivilliga borgenärer”, såsom en motpart i en tvist som konkursbolaget driver. Det kan synas tala för att en före konkursutbrottet inledd medansvarsperiod bör fortsätta även efter konkursen, åtminstone i fråga om sådant rättegångskostnadsansvar som styrelsen ådrar konkursbolaget.

27. I svensk rätt finns det emellertid inga särskilda begränsningar i rätten för en medellös eller ekonomiskt svag part att föra talan vid domstol. När lagstiftaren har valt att ge konkursbolag och andra konkursgäldenärer möjligheter att ta över domstolsprocesser som konkursförvaltaren inte vill driva, har detta inte förenats med några bestämmelser som ålägger konkursgäldenärens ställföreträdare ett särskilt ansvar för uppkommande rättegångskostnader. Till bilden hör att en konkursgäldenärs talan kan ha ett fullt legitimt syfte, oavsett om den får framgång eller ej (jfr p. 23 in fine).

28. Problem av det slag som konkursgäldenärers processande någon gång kan medföra bör därför inte lösas genom att medansvaret enligt 25 kap. 18 § aktiebolagslagen utsträcks till att gälla även förpliktelser som uppkommer efter konkurs. Det kan tilläggas att ett sådant utsträckt medansvar skulle få effekt enbart i fall där det har förekommit en medansvarsperiod före konkursen. Det skulle alltså sakna betydelse i andra situationer där konkursgäldenärens processande har lett till väl så påtaglig skada för motparten. Det sagda illustrerar att problem som i grunden är av processrättsligt slag normalt

bör lösas på annat sätt än med tillämpning av aktiebolagsrättsligt betingade bestämmelser.

Bedömningen i detta fall

29. I enlighet med vad som nu har sagts ska den i mellandomstemat ställda frågan besvaras så att medansvaret enligt 25 kap. 18 § första stycket 1 aktiebolagslagen inte omfattar förpliktelser som har uppkommit sedan ESHO Sales AB försattes i konkurs.

30. Följaktligen ska hovrättens dom ändras och tingsrättens domslut fastställas.

I avgörandet har deltagit: justitieråden Stefan Lindskog, Johnny Herre, Sten Andersson (referent), Mari Heidenborg och Petter Asp
Föredragande justitiesekreterare: Glenn Karlsson